CĂRTICICA DE VERSURI A LUI ION BOŢA DIN PETROS (JUD. HUNEDOARA)

Victor Oprişu

Manuscrisele cu conţinut folcloric de acum 80—90 de ani au o deosebită importanţă, — pe de o parte ele aducînd uneori piese noi sau variante interesante ale unor piese folclorice cunoscute, pe de altă parte, ele consemnînd forma la care ajunseră la o anumită dată, unele creaţii populare. Prin aceasta, ele constituie izvoare indispensabile pentru studierea evoluţiei în timp a pieselor folclorice, „pentru stabilirea gradului de conservatorism în folclor şi depistarea elementelor noi ce apar în cadrul tradiţiei, operaţii din cele mai necesare într-o studiere ştiinţifică a creaţiei populare"[1].

Un astfel de manuscris a fost descoperit recent în satul Petros, judeţul Hunedoara, şi ne-a fost pus la dispoziţie pentru a fi studiat şi publicat, de către o pasionată iubitoare a creaţiei populare, Maria Poenariu.

Scris cu ortografie uşor latinizantă, într-un carnet de 250 pagini, format 7/12 cm, poartă titlul: *„Cărticica de versuri alui Ioanu Botia 1883"*, majoritatea textelor fiind scrise în anul 1883, o parte din acestea însă ceva mai tîrziu (1894).

E un manuscris miscelaneu, conţinind:

— folclor liric, satiric şi epic;

— poezii didactice educative;

— poezii patriotice;

— cîteva însemnări familiale şi gospodăreşti;

— cîteva versuri de altă natură;

— pagini de gramatică şi matematică („comput").

Autorul manuscrisului este un locuitor al satului Petros avînd ocupaţia obişnuită a consătenilor săi: creşterea vitelor şi agricultura, satul fiind un sat de munte răsfirat pe trei văi pitoreşti.

Şcoala urmată de Ion Boţa dădea elevilor săi cunoştinţe destul de bogate, dacă se are în vedere faptul că în cele 4—5 pagini de „comput" ale „cărticelii" se găsesc notate noţiuni de fracţii ordinare şi zecimale („frargeri vulgare şi zacimale") şi o problemă de geometrie în spaţiu.

În ce priveşte conţinutul manuscrisului, se remarcă valoarea artistică certă a unora din piesele folclorice incluse în „cărticică".

---

[1] Ovidiu Bîrlea, *Metoda de cercetare a folclorului*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1969; Ion Muşlea, *George Pitiş folclorist şi etnograf*, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1968, p. 5.

În poeziile lirice se află imagini de înaltă valoare poetică în care se exprimă delicate sentimente de dragoste, precum şi regretul părăsirii involuntare a iubitei şi tristeţea înstrăinării de locul natal[2].

Folclorul epic conţine 3 balade: Mănăstirea de la Argeş, Mîndra (o variantă a baladei: „Strigă-mi doamne, cine-mi strigă")[3] şi Marcu Sîrbu.

E adevărat că unele din poeziile incluse în cărticica lui Ion Boţa sînt cunoscute şi din alte izvoare, ca de exemplu: „Badeo doru de la tine", — dar şi includerea acestora în manuscrisul de care vorbim are o valoare documentară.

Poeziile patriotice din manuscris sînt: Visul lui Petru Rareş, Movila lui Burcel, Marşul lui Dragoş (varianta de la 1848)[4], Hora Unirii, Hora Ardealului, Limba românească, Oşteanul român, Chemarea patriei, Patria română ş.a.

În aceste poezii, copiate din manuale şcolare sau din alte izvoare tipărite, se evocă unele figuri istorice ale poporului român, se scoate în evidenţă sentimentul iubirii faţă de limba şi patria română, se exaltă datoria de a lupta pentru patrie şi se accentuează ideia unităţii pămîntului şi poporului românesc.

Interesant de menţionat este faptul că în unele din aceste poezii găsim puternice accente de răzvrătire socială, ca de exemplu în „Chemarea patriei", în care se exprimă ura împotriva unui „ciocoi spurcat" care a răpit „mîndruliţa" omului din popor şi în varianta poeziei „Horea bea la făgădău", în care se cere nimicirea „domnilor".

Aceste accente de patriotism şi luptă socială ale poeziilor incluse în manuscrisul din Petros al lui Ion Boţa, scris în deceniul al IX-lea al veacului al XIX-lea, se încadrează în avîntul luptei politice al maselor populare transilvănene, luptă care atunci intra „pentru cam un deceniu, în faza ei culminantă"[5].

Avîndu-se în vedere conţinutul său şi data cînd a fost scrisă, „Cărticica de versuri a lui Ion Boţa" prezintă un interes multiplu şi publicarea unui studiu mai amplu asupra ei într-un viitor apropiat este utilă şi necesară.

---

[2] Cităm de exemplu cîntecul nr. 8:

Face-m-aş un fluturaş
Spe aripa vîntului
În juru pămîntului
Aş zbura pîn-aş afla
Floare floricica mea.

(Textul cu ortografie latinizantă al lui Ion Boţa, l-am transcris cu ortografia actuală.)

[3] Vezi, *Cîntecele noastre, Folclor poetic hunedorean*, Culegere întocmită de prof. Petru Ardeu, Deva, 1969, p. 232.

[4] Cf. V. Netea, *Geneza marşului de la 1848 al lui Avram Iancu*, în culegerea „Limbă şi literatură", vol. XVI, p. 84, în notă.

[5] *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1961, p. 225.